

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Svmma, Sive Avrea Armilla Bartholomæi Fvmi Placentini,
ordinis Prædicatorum, ac hæreticæ prauitatis Inquisitoris**

Fumo, Bartolomeo

Antverpiae, 1570

Legatvm.

urn:nbn:de:hbz:466:1-30427

LEGATVM.

LEGATVM importat donationem quandam à testatore relictam præstandam post mortem testatoris, & post aditam hæreditatem ab hærede. Inft. de leg. §. 1. Hodie legatum, & fidei commissum, idem ferè sunt, & quicquid iuris est in vno, est etiam in alio. ff. de leg. 1. lib. 1.

² **Q**UO potest testari, potest etiam legare, & codicillari, quia hæc æquipolent. ff. de iur. codi. l. diui. §. codicillos. Fallit in legatis ad pias causas, vt dicitur infra. §. si. Quomodo autem legatum fieri queat, vide infra.

³ **O**MNIBVS qui possunt esse hæredes, potest legari, & quod sit persona certa, aliter non valet. l. vulgo. ff. de statu. ho. Fallit in aliquibus casibus, vt patebit infra. Fratribus etiam mendicantibus, maxime quatuor ordinum potest legari: ex priuilegijs enim eorum sunt capaces legatorum. Etiam fratribus minoribus, per cle. exiui. de verbo. signifi. §. cupientes. dummodo non sit tanta pars hæreditatis, vt præsumatur fieri fraudulentur sub forma legati, pro successione hæreditatis, cuius non sunt capaces: vt in d. §. cupientes. Sed cum relinqueret hospitali, vel tali collegio, cum onere dandi quotannis fratribus minoribus tor staria frumenti, vel huiusmodi. tale legatum non valet: secundum Panormit. in capitul. in præsentia. de probatio- nibus quia hoc esset habere quandam proprietatem, & tor possent habere similes annuos redditus, quod non oporteret eos mendicare, quod esset contra eorum regulam. Fratres vero prædicatores, ex priuilegio sunt huiusmodi capaces, non autem ex eorum constitutionibus. supra, Hæreditas. §. 5.

⁴ **L**EGATA pro anniversarijs in perpetuum, vel ad longum tempus, an mendicantes possint recipere, vel in iudicio petere, nolo tunc discutere, quia omnes sunt priuilegiati super hoc: propter quod licet non possunt de iure cõmuni, possunt ratione priuilegijs. supra, Hæreditas. §. 5.

⁵ **Q**UAMVS ecclesiæ construendæ donari non possit: vt in cap. abbate. de re iudicata. potest tamen legari secundum Pan. in cap. nos quidem. de testa. Ratio diuersitatis est, quia donatio requirit personam, & scientiam. Vnde nunquam quis sit dominus rei donatæ nisi sciat, & consentiat. l. absentis. ff. de donatio. Secus in legato. l. cum pater. ff. de legatis. 2. §. furdo.

⁶ **L**EGATVM factum ecclesiæ S. Petri, quando plures hoc nomine vocantur, non est nullum, sed dabitur ecclesiæ parochiali, si hoc nomine vocetur, vel pauperiori, quæ sic nominatur. Panormita, in c. iudicante. de testamen. Quod si nulla est ecclesiæ quæ vocetur hoc nomine, dabitur ecclesiæ cathedrali secundum gio. in c. nos quidem. Et si legatur ecclesiæ fiendæ, & non dicitur de loco, Episcopus & executores providebunt de loco ecclesiæ construendæ, nisi aliter constet de mente testatoris, quæ consideranda est, si possibile est.

⁷ **S**i quis reliquit centum aureos infra annum dandos Petro, qui ante annum moritur, secundum Pan. in d. c. nos quidem si reliquit intuitu animæ, ita quod si Petro non reliquisset, alteri tamen reliquisset, tunc hæres dabit alteri, vel cõuertit ad pium vsum, de licentia episcopi. Si autem legauit respectu personæ tantum, qua non stante non reliquisset, nõ tenebitur amplius hæres, vt in l. pater. ff. de lega. 3. §. Tuseulanus. Si autem hoc vertitur in dubium, tunc fauore religionis præsumendum est ad piam causam reliquisse, & ad alium pium vsum esse deputandum de licentia episcopi. Facit clem. quia contingit. de reli. domi. & per hanc regulam multos solues casus: vt de legato facto puellæ cum nupserit, & ante hoc moritur.

⁸ **L**EGATVM Petrus ecclesiæ tali decem aureos sub cõditione si ibi sepelitur, si non sepelitur ex defectu legantis, vt quia moritur excommunicatus, vel aliter, ideo non potest sepeliri, nihilominus legatum soluetur illi ecclesiæ, secundum Bartol. in l. miles. ff. de ad-
ulter.

ulter. Conditio enim effecta est impossibilis, ideo non vitiat legatum. l. obtinuit. ff. de con. & demon. Hæc regula ad multa valet. vide aliquid, supra, Hæres §. 14.

¶ **S**i Sempronius legat Titio centum, ut redimat Platonem seruum, Titius vult redimere Platonem, sed dominus non vult vendere. habebit legatū. Titius, quoniam per ipsum non stetit, quin Plato redimeretur. Idem dic si Plato hoc intermedio moriatur. l. si Titio. ff. de lega. 1.

¶ **S**ocrates reliquit filiis suis nuptiæ omni anno pro vestimentis, ut se induat decē aureos, quæ filia stetit per quatuor annos quod non induit se, nec aureos ab hæredibus legantis accepit: si petat modo aureos præteritorum annorum, non habebit. argu. l. quidam prædia. ff. de usu fruct. leg. ipsa enim fuit in culpa, quia non petiit decē aureos.

¶ **S**i legatarius præmoriatur leganti, legatum expirat, & apud hæredes remanet. Si autem moritur post, sed antequam hæres adeat hereditatem, legatum ad hæredes legatarii transit. l. vnic. C. de cadu. tollen.

¶ **L**egatum factum episcopo, vel cuiusque, habenti administrationem, vel prælationem, præsumitur factum contemplatione ecclesiæ, nisi sit factum à persona coniuncta, usque ad quartum gradum consanguinitatis, vel affinitatis, quo casu erit suum, & succedent propinqui ab intestato. cap. quia nos. & cap. requisisti. de testam. Vide Panormi. ibi. Si verò sit factum personæ ecclesiasticæ, non habenti in Ecclesia administrationem, in dubio præsumitur, quod sit factum contemplatione personæ, si tamen potest habere proprium, secundum Pan. in d. c. requisisti. Quod si non potest habere proprium, ut religiosus, præsumitur factum intuitu monasterij, vel ecclesiæ. i. 8. q. 1. cap. vnic. Unde non potest disponere de hoc, nisi sicut de cæteris ecclesiæ bonis, & cedit monasterio ecclesiæ.

¶ **L**egatum factum filio familiæ

per similia verba, lego filio Petri, vel expressius dicendo, Sempronio filio Petri, secundum Panormi. in capit. Raynuius de testam. non intelligitur factum contemplatione patris, licet patet nominetur: quia nominatio patris fit causa demonstrationis, etiam si fiat mentio de patria potestate. Patria potestas non impedit, & tunc usus fructus tantum videtur acquiri patri. Huic cõcordat Bart. in l. cum aliquis. C. de iur. deli.

¶ **L**egatum factum omnibus canonicis alicuius ecclesiæ, etiam cum expressione nominum, præsumitur factum contemplatione ecclesiæ, per l. ciuibus. ff. de reb. du. Secus si vni non habenti administrationem, vel prælationem, ut supra, §. 12. & in d. capitu. requisisti faci. l. nonnunquam. ff. ad Trebel.

¶ **Q**uando legatarius non potest uti legato nisi respectu ecclesiæ, intelligitur factum contemplatione ecclesiæ in dubio, ut si legatur clerico accessus per fundum alicuius ad ecclesiā. Et ita intelligo gloss. in l. non plures. C. de sacrosanct. ecclesi. & quod not. docto. C. eo d. titu. lib. 1.

¶ **S**i testator rem leget alienā, quam scit esse alterius, hæres tenetur eam emere, si potest, & dare, vel æstimationem soluere, si talis res æstimari potest. Institut. de leg. §. non solum. C. de legat. l. cum alienam. Si autem testator habebat tantum aliquod ius in re illa, intelligitur tantum ius, quod habet relinquere. ff. de legat. 1. l. serui electione. Si res erat omnino aliena, & est heredis, præstabit. Si verò hoc fecit ignoranter & relinquit extraneo, non valet. Si reliquit personæ coniunctæ, cui tantundem reliquisset, si hoc fecisset, etiam hæres dabit æstimationem, in dicta l. cum alienam. Et hæc prædicta sunt vera, secundum ius canonicum, & in conscientia, ut communiter doctores tenent, & ut refert Panormi. in capit. filius. de testam. quamvis ipse contrarium teneat, propter textum dicentem, secundum leges seculi, eandem cogi ad soluendum rem alienam.

legatam, sed eius ratio non valet, quia secundum Innocentium textus loquitur in rebus Ecclesie, alteri ecclesie legatis in quibus legatum non tenet. Ideo in omni foro predicta sunt tenenda vera. Quia fundantur super hanc regulam: quod voluntas testatoris seruanda est, quando scitur, aut probabiliter per coniecturas deprehenditur.

²⁷ LEGATA domo, intelligitur etiam legatus hortus ei coheres. maxime cum est sub eodem officio, secundum Panor. in dict. capit. Raynuitius. nisi aliter de mente testatoris constaret. Item legata veste vxori, ornamenta eius pretiosa, secundum Ludo. de Ro. videntur legata: quia sunt accessoria, nisi talia ornamenta essent prohibita mulieribus, tunc non dicerentur accessoria: licet alij oppositum teneant, dicentes accessoria pretiosiora non accedere suo principali. Legato chirographo, legantur actiones, quae sunt in eo. l. qui chirographum. ff. de leg. 3. Legato lecto, venit eius ornamentum. ff. de lega. 3. librorum. §. fin. Hæc enim accessoria esse videntur.

²⁸ Si testator rem legatam vendidit, vel impignorauit, nec post mutauit voluntatem, imò noluit aliter disponere, tenebitur hæres rem illam emere, vel impignorare si potest: & dare legatario, vel saltem æstimationem in cōscientia. Instit. de legat. §. si rem suam. sicut dictum est, quando rem alienam legauit. supra. §. 16.

²⁹ LEGATVM personale, quod relinquitur alicui, non transit ad posteros. ff. de legatis. l. 1. §. apud Iulianum. §. si quis. in glo. ibi.

³⁰ Quid futurum est, in legato potest relinqui: quia alicqualiter est in spe, ut fructus. Etiam iura, credita, seruitutes, dummodò testator non exegerit. & debitum creditori potest legari. Instit. de leg. §. ea quoque res. & §. cum autem. §. si quis debitori.

³¹ LEGATVM factum creditori à debitore, qui ei tenebatur de necessitate iuris in dubio presumitur factum pro ratione, ita quod creditor non

poterit habere vtrunque. Secus autem si debitum erat voluntarium, secundum communiter doctores in c. officij. de testam. Est casus in l. si cum dotem. §. si pater. ff. sol. mati.

³² Quid ex importunitate facit, ut aliquis relinquat sibi, quod alteri reliquerat in testamento, vel aliter mutet testamentum, licet peccet, si ex odio, vel auaritia hoc faciat, non tamen videtur teneri ad restitutionem, quia adhuc nulli erat ius acquisitum. Secus si dolose hoc egit, tenebitur de actione doli, secundum Cepolan. in suis cautelis: non autem ad restitutionem, quia nulli iuserat acquisitum, ut supra.

³³ LEGATVM, quo legatur vxori propriæ suæ dos, valet ad hoc, ut plenior sit actio ex legato, quam ex dote. Instit. de leg. §. sed si vxori, quia legatum statim debetur, ut dicit ibi gloss. Dos autem si constet in mobilibus, post annum, valet etiam, quia non habebit probare dotem, si exprimitur quantitas sit quantitatis, alias oportet probare. C. de fals. caus. adiect. in leg. lib. 3.

³⁴ LEGATVM factum in genere non valet, sed in specie specialissima. Quod si res legata est incerta, & habetur in patrimonio testatoris, ut bos vel seruus, electio pertinebit ad legatarium, dum tamen non eligat optimum: si non habetur, eliger hæres. Instit. de legat. §. si generaliter. & ff. de tritic. l. 3. dummodò non eligat rem nil valentem, ut seruum, vel bouem antiquum, vel huiusmodi: quia debet dare de melioribus. C. communia de legat. l. fin. §. 1. & maxime si relinquitur ad pias causas, ut si relinquitur calicem ecclesie, intelligitur saltem de argento, si planetam. de serico. Si autem relinquitur fundum indeterminatè alteri videtur derisorium, quia hæres dando digitum terræ liberaretur. l. quod in rerum. ff. de legatis primo. §. si quis autem. Similiter si relinquitur domum in genere, vel relinquitur domos aliquas, & sic electio erit legatarij, vel non, & sic legatum erit derisorium. l. si domos. ff. de legatis primo.

Legat-

Legandum est ergo semper in specie, & non in genere.

²⁵ S i quis legauit centū aureos, quos dicit habere in tali capsula, & non inueniuntur nisi quinquaginta, legatarius non habebit, nisi quod repertum est: & si plures sunt legatarij, diuident ad ratam. Sic de vino, & oleo, quæ in tali vase reperta fuerint, dabitur quod fuerit repertum. l. si quis testamentum. ff. de legatis primo. Et si legans errat in nomine, vel demonstratione alicuius, dummodò constet de intentione, non nocet, neque vitiat. institut. de lega. §. si quis in nomine. & §. huic demonstratio. neque falsa causa vitiat legatum: vt dicendo: lego Titio decem, quia liberauit filium meum ē carcere, quamuis hoc non sit verum. Institut. eod. §. longē. Secus quando cōditionaliter legatur, vt ibidem dicitur.

²⁶ LEGANS Petro omnia mobilia sua, intelligitur etiā fructus omnes, qui tempore mortis legatis erant à solo separati. l. fructus. ff. de rei vindicatione. non autem credita, quia hæc nō sunt mobilia, neque immobilia, sed in tertia specie. ff. de re iudicat. l. à diuo Pio. & quia quod nobis debetur non est nostrum. ff. de aur. & argen. legat. lib. 2. neque ligna, vel lapides parata pro ædificio, & huiusmodi intelliguntur. argu. ff. de legat. 3. l. ligni appellat. Pro re enim immobili iam parata sunt, & disposita.

²⁷ S i legantur Sempronio decem, si ipse voluerit. mortuo Sempronio, nihil exprimente an voluerit, vel ne hæres Sempronij nihil habebit de legato. ff. de legat. 1. l. si ita legatum sit. §. illi si voluerit.

²⁸ S i legas vni fundū, & alteri vsum fructum fundi, nisi aliter de eius mente pateat, intelligitur legasse vnicuique ipsorum dimidiū vsum fructū fundi, secundum Ludo. de Ro. l. si alij. ff. de vsum fruct. leg. Secus est in sententia iudicis. l. puto. ff. fami. ercif.

²⁹ S i quis legauit Sēpronio centum, & si perdiderit hæc centum, lego alia centum, propter hoc Sēpronius

non habebit nisi semel centum. ff. de leg. 3. l. fidei commissum. si quis decem. aliter sæpius se amittisse possit conueniri.

³⁰ S i Ioannes reliquit Petrū vsum fructuum talis fundi vsque quo filius dicti Ioannis erit viginti annorū, durabit vsum fructus Petri vsque ad illud tempus, etiā quod infra annum filius Ioan. moriatur: sed si Petrus moriatur ante vigesimum annum, expirat vsum fructus. Si verò relinquatur vsum fructuum sub incerta conditione verbi gratia, donec filius meus fuerit effectus sanus, statim q̄ effectus sanus, cessat vsum fructus. Si autem in ipsa infirmitate moriatur, perseverat vsum fructus vsque ad mortem legatarij. l. ambiguitatem. C. de vsum fruct. Similiter si dicatur, vsquequo fuerit furiosus, si moriatur in futuro, durat.

³¹ S i quis Ambrosio relinquat alimenta, habebit pro alimentis, victum, vestitum, lectum, habitationem, & ea, sine quibus vivere nō possit. ff. de ali. & cib. lega. l. legatus, non habebit tamen ea, quæ ad disciplinam pertinent. ind. l. legatus. supra. Alimentum §. 1.

³² S i testator dicat, relinquo quod vxor mea sit domina omnium bonorum meorum & vsum fructuum: vxor habebit gubernationem domus, & familiæ, victum, & vestitum. Similiter dicendo, relinquo eam dominam, & dominaticem bonorum meorum, intellige, quod secundum qualitatem patri monij honorifice habeat sua necessaria, & sit gubernatrix domus, & ita communis vsum, & sapientes interpretantur: vt glos. not. authen. hoc locum habet. C. si secundo nupser. hoc verò dicunt, si filij sunt hæredes. Secus si extranei. per dict. gloss. & si filij morerentur, mater vivens proprietatem efficeretur. vt not. Bartol. per text. in l. sicut in annos ff. quib. mod. vsum fruct. amit. Et quamuis maritus liberet eam à redditione rationis de administratione, tamen tenebitur de dolo, & lata culpa. l. creditor. §. Lucius. ff. man. ideo aliqualem reddet rationem, licet non scrupulosam: secundum

rol. in l. si quis rationes. ff. de libe. leg. Quod si dicat lego vsumfructum omnium bonorum meorum vxori meæ, vel relinquo eam vsumfructuariam, habebit insolidum vsumfructum omnium bonorum, & poterit de illis quicquid placuerit facere, etiam quod sint ultra quantitatem alimentorum. ff. de vsumfruct. leg. l. vxori meæ.

33 F I L I I autem si adfunt, habebunt saltem legitimam partem in vsumfructu: vt not. Odofred. in authent. nouissima. C. de inoffi. testam. non autem extranei: vt in d. l. vxori meæ.

34 S I testator dicat, lego vxori meæ hoc vel hoc, si castè, & honestè vixerit, & ipsa postmodum transeat ad secunda vota, legatum non perdet: quia nubendo, etiam castè, & honestè viuit. capitul. vicena. d. 11. Secus autem si testator aliter senserit, vel loquendi vsum aliter habuerit: quia communis vsum loquendi præfertur propriæ significationi: secundum Inno. in cap. o. lio. de verbor. significatio. idem tenet Panormita. in capitul. vt clericorum. de vita & honest. clericorum. dicens, quod deberet addi, & si in viduitate manserit. Aliqui tamen dicunt etiam si nubat perdit legatum: quia per hoc læditur fama mariti, & suorum. Odra autem dicit standum esse communi intellectui testatoris, qui intendit, quod alteri non nubat: quod quidam putant verum, quando testator esset simplex, & idiota: quia potest credere in matrimonio non esse castitatem: secus si esset doctus. Credo tamen, quod prima opinio, quæ est Bart. in l. mulier. ff. ad Treb. §. cum proponeretur, sit verior, quando vltima voluntas testatoris ignoratur, quæ pro lege seruanda est. c. vlti. 13. q. 2. vide tamen Sil. legatum primo. §. 5. Hæc videtur bona decisio.

35 S E M P R O N I V S legauit habitationem seu vsumfructum cuiusdam domus vxori suæ, & in eodem testamento dictam domum legat alteri, propter hoc non adimitur legatum vxoris, quod ad habitationem: secundum text. in l. Sempronio. ff. de vsumfruct. leg. &

ibi Bart. Nam legato generali vsumfructus, vel habitationis, non derogatur per legatum speciale ipsius rei.

36 C V M dicit testator, relinquo tale fundum Antonio ad vsumfructuadum vel ad gaudimentum: secundum Bart. cepol. relicta est proprietas. per l. Proculus. ff. de vsumfruct. Quidam distinguunt: vt ibi dicit Flo. Vide si placet.

37 L E G A T V M potest fieri quibuscunque verbis, quibus exprimi potest voluntas testatoris. C. commu. deleg. l. 2. & potest fieri purè, & conditionaliter per ly, si, & in diem. Quando purè fit, mortuo testatore, legatum cedit legatario: vt dicemus infra. Quando fit conditionaliter, ante conditionis aduentum non cedit legatario: vt supra dictum est. Quando verò fit in diem, & dies est omnino incerta, tunc legatum est conditionale. l. dies ff. de conditio. & demonstratio. Si verò dies est certus, omni certitudine: vt cum relinquitur Titio in pascha futuro, vel est certus ad minus in se, licet sit incertus pro subiecto: vt cum relinquitur Titio aliquid quando erit quatuordecim annorum, tunc legatum factum tali tempore, vel die, à die mortis testatoris statim cedit legatario, taliter, quod si legatarius post mortem testatoris, & ante illum diem decedat, legatum delebitur eius hæredibus. in l. vnica. §. cum igitur. C. de caduc. tollend. & si legantur fructus nascituri ex tali fundo Titio, & ante fructus mortuo testatore, moriatur Titius, eius hæredes habebunt fructus nascituros. gloss. in l. item quia. ff. de pact. nisi aliud impediatur. Item quando legatur aliquid Petro quando morietur, licet sit incertum quando morietur, est tamen certum, quod morietur, ideo legatum est ad diem certum: unde legatum debetur hæredibus Petri. Si autem sic diceret testator, hæres dato hoc Petro cum morieris, est in diem incertum: quia ignoratur quis prior sit moriturus, an hæres, vel legatarius, ideo si legatarius præmoriatur, legatum non transibit ad suos hæ-

C redes;

redes: sed remanebit apud heredem rem. ff. de leg. 1.

testatoris grauatum. Vide. l. haeres. in princ. ff. de condi. & demon.

38 **I**TEM not. quod ly. si. non semper facit conditionem proprie: vt quando respicit futuri temporis. euentum certum omni certitudine: vt dicendo, si cras orietur sol. Bartol. in l. 1. ff. de conditio. & demonstratio. vel quando conditio est impossibilis. ff. de condi. instic. l. 1. vt dicendo, si volabit asinus: sed quando euentus est certus, sed incertus est quando sit futurus: vt est mors, sic facit conditionem secundum Bartol. supra. Item, si aliquando ponitur pro quia: aliquando pro quamuis: vide Bartol. supra. Similiter ista distinctio, cum, aliquando stat copulatiue, & non facit conditionem, aliquando est conditio: vt quando apponitur verbo praeteriti temporis, vel praesentis, & sic non facit conditionem, sed stat causatiue: pro quia, vel aduersatiue, pro quamuis, aliquando aduersatiue, pro quando: vt cum apponitur verbo futuri temporis: vide Bartol. vbi supra. Haec a legistis magis tractanda sunt, quam a confessoribus.

39 **S**i testator dicat, relinquo Berre cetum, si nupserit Petro, & illa noluerit ei nubere: quia non erat dignus eius nuptijs, propter hoc non priuabitur legato: quia conditio quae perpetuam viduitatem inducit, remittitur, sed non quae temporalem. Idem si legans dicat, quod nubat ad arbitrium Sempronij, quod perinde est, ac si non esset haec conditio adiecta. ff. de conditionib. & demonstratio. l. filiae suae.

40 **L**EGATA non possunt periri nisi adita hereditate, nisi ad pias causas: sed adita hereditate transeunt ad legatarios recta via, cum fructibus. in capi. Raynaldus. de test. & vt not. glos. in l. in legatis. C. de usur. Fallit hoc quando res aliena legatur. l. cum alienam. C. de leg. Item in legato relicto in genere, in legato alternatiue, in legato facto in diem. ff. de usufruct. legat. l. Sempronius. in legato in quo aggrauatur haeres ad vendendum re. l. vxo.

41 **D**e ordine quo capiantur legato, dicit text. in l. is cui. ff. vt in pos. legat. nullum ordinem obseruamus, sed si mul omnes aequaliter tenemur. infra. Restitutio. §. vigesimoquinto. vide aliquid supra, Haeres. §. decimo sexto.

42 **L**EGATVM redditur caducum, si quod legatur in testamento, habetur pro non scripto: vt si legatarius erat mortuus, quae testator credebat viuere, vel quando res legata non est in rerum natura: vt quia periit, & testator credebat esse: vel quia res legata prohibeatur alienari, vel cui nullum est commercium, vel si sit commercium, secundum Azo. cum grandi difficultate tamen est, de his non valet legatum, nec dabitur eorum aestimatio. Instituit. de legat. §. si talis res, nisi appareat, quod voluntas testatoris erat, quod aestimatio daretur, quando poterat aestimari. ff. de legat. l. si quis inquilinos. vide de hoc plenius Tabul. legatum primo. §. 54. Secundo, dicitur caducum in casu caduco: vt quia legatarius moritur ante testatorem, vel efficitur seruus poenae, aut quia testamentum in plebe inofficiosum dicitur. l. Papinianus. ff. de inoff. testamen. §. meminisse. vel etiam propter graues inimicitias exortas inter legantem, & legatarium, nisi redierint ad amicitiam: quia sic reintegritur legatum, sed propter leuem inimicitiam non rumpitur. ff. de his quibus vt indignis. l. si inimicitiae. Tercio, quod post mortem testatoris quacunque ratione efficitur caducum: vt si legatarius spernat, vel conditio sub qua factum est deficiat. l. vnica. C. de cadu. tol.

43 **S**EMPRONIUS legauit Titio centum aureos sub conditione, vt pontem in tali loco faciat, quem prius dictus Titius fecerat, hoc legatum efficitur caducum, per l. conditionum. ff. de conditionibus & demonstrationibus. quia non videtur obtemperare qui facto facit. in dict. l. in fin. & ita haeres hoc legatum soluere non

tenetur: & si fieret excommunicatio contra non soluentes legata, iste non ligaretur: secundum quod not. Ludo. de Roma.

44 LEGATVM ad pias causas est: quando relinquitur aliquid pro anima: secundum Bartol. in l. si quis Titio. ff. de legat. 2. vel pro miserabilibus personis, viduis, pupillis, peregrinis, pauperibus, & huiusmodi, auxilio proprio destitutis: secundum Petr. de Peru. in tract. de canonica portione Episcopi. all. ca. 1. §. 7. de. vel quando relinquitur ecclesie, vel alijs pijs locis. cap. si. de test. & nomine piorum locorum veniunt hospitalia, monasteria, & quilibet alius locus, in quo senes languidi, pauperes aluntur, & alia pietatis opera exercentur. cap. de xenodochijs. de relig. do. Item quæ relinquantur (secundum aliquos) ad custodiam civitatis, vel aliorum locorum communium. ar. in capit. 2. de immuni. eccle. & quod relinquitur pro refectione pontium, & viarum imminente necessitate, similiter murorum, fossarum, & huiusmodi. in dict. capitul. 2. & capit. non minus. de immuni. eccle. & pro ornamentis ecclesiarum, luminaribus, fabricis, libris, & alijs ad Dei cultum spectantibus, siue sint ad temporalem, siue ad perpetuum cultum. ca. si. de test. & pro redimendis captiuis. l. nulli. C. de episcopis & clericis. Pro puellis maritandis. ar. cap. fin. de feri. Pro alimentis egentium. 12. q. 2. cap. aurum. Et quod generaliter relinquitur Deo, intelligitur relinqui pro anima. ff. ad leg. Fal. l. 1. §. ad municipiū. Conclude, quod id dicitur relinqui ad piā causam, quod relinquitur pro honore Dei, vel sanctorum: vel pro salute animæ, quomodocunque relinquitur: quia piū est, quod fit propter diuinum cultum. Secus quando fieret pro honore mūdano, vel fama perpetua: quia non est piū, licet præsumantur omnia supradicta esse ad causas pias, quando de opposito non constat.

45 QVæ legat pauperibus pro malis ablatis, vel ecclesiis, dicitur relinqueretur ad causam piā: secundum Ioan.

Andr. in addit ad Spec. titu. de instru. ed. quia potius consideratur cui relinquitur, quam causa quare relinquatur. l. illud. C. de sacr. sanct. eccle. unde qui relinquit diuidi, etiam quod relinquit amore Dei, non præsumitur relinquare ad piā causam: vt ibi gl. dicit. Censeretur enim non esse pia causa, cum non egeat.

46 LEGATVS decem aureos, non expressa persona cui legat, nec causa propter quam legat, intelligitur relinqueretur ad piā causam: secundum Ioann. Andr. vbi supra. vt etiam not. Alberic. in l. ad instructionem. C. de sacr. sanct. eccle. licet forte non sit, sed pro gloria humana.

47 RELINQVENS consanguineo pauperi, nō expressa causa, non intelligitur relinquare ad piā causam. l. 1. C. de sacr. sanct. eccle. & facit, quod not. Bart. ibi.

48 EODĒM privilegio gaudent relicta ad pias causas, & relicta ecclesiis: secundum Pan. in ca. relatum. cl. primo. de testa. quia ecclesia privilegiatur propter animam, & Dei contemplationem. Facit quod not. Ioan. Andr. c. 1. de testi. in integ. lib. 6.

49 DE legatis ad pias causas: secundum Pa. in c. Raynal. de testa. nō potest detrahi falcidia: vel Trebellianica: vt communiter tenetur, licet quō ad Trebellianicā quidā teneant contrariū, prima cū opinio magis pietati consonat, ideo videtur sequenda. licet Ioan. Andr. Alberic. & multi alij dicant posse detrahi.

50 LEGATA facta quæcunque sine institutione hæredis quādo quis vult mori intestatus, valent: secundum Pan. in c. indicante. de testa. secus quando noluit mori intestatus. insti. de leg. §. ante hæredis. Indubio autem videtur noluisse mori intestatus, vt probat tex. d. c. indicante.

51 EX defectu testamenti non vitiantur legata ad pias causas, secundum Panor. in d. cap. indicante. secundum vnam opinionem. vt not. in l. 1. C. de sacr. sanct. eccle. vbi tenet Bart. quod cū quis relinquit sua dispositioni Titij, respectu piæ causæ, valet, quamvis

non valeat testamentum: quando hæres ponitur in voluntate alterius. Adverte secundum Bart. de saxo fer. in sua minorica, quod si testator voluit testamentum suum valere iure directo testamenti, & non aliter: si testamentum est nullum, quia hæredem in capacem instituit, hæres ad quem veniunt bona, non tenetur in conscientia: si autem voluit quod valeret, & si non iure testamenti, saltem iure codicillorum, & omni alio modo quo posset, tenetur implere legata defuncti: & sic est præsumendum, nisi quando testator prouidit vel substituendo alium, vel ordinando quid faciendum. Item secundum Pan. in c. i. de suc. ab intesta. quamuis voluntas testatoris non fuerit perfecta: quia in publicam formam non fuit redacta, licet suum testamentum scripsisset manu propria, casu adueniente aliquo, vel facere cepit, sed complere non potuit: legata tenent, quia consensus fuit perfectus ratione voluntatis, licet non ratione operis. Item tenet Bar. in l. cum quis. C. de iur. & fac. ignor. quod si testamentum est nullum, vel quia deficit voluntas defuncti, vel ex præteritione hæredis, ignorando quod eum haberet, legata non valent: nisi sint talia, quod etiam si filium se habere sciuisset, nihilominus fecisset. argu. in cap. fina. 17. q. 4. Sed quando est irritum ex præteritione, vel ex hæredatione nominis, debentur omnia legata. in authen. ex causa. C. de liber. præteri. Quando verò est nullum, quia testes sufficientes, vel solennitas aliqua iuris civilis deficit, si constat de voluntate defuncti, vel per duos testes probari potest, obligatur hæres ad illam implendam naturaliter iure gentium. Sufficit in conscientia defuncti nouisse voluntatem.

52 QVAMVIS hæres renunciet hæreditati, vel nolit eam adire, nihilominus debentur legata ad pias causas, secundum Panorm. in capitulo. relatum. el. i. de test. quia legata ad pias causas non subijciuntur tot solennitatibus. Sufficit enim quod de testatoris con-

stet voluntate, ut dictum est.

53 LEGATVM factum ecclesie construenda, vel monasterio, debetur cum fructibus intermedij temporis, secundum Panorm. in cap. nos quidem. de test. quia text. d. ca. dicit, quod debent solui sine diminutione: quia quando dies apposta est in fauorem legatarij, debetur legatum cum fructibus, ut supra est dictum. & l. si ita relictum. §. Pegasus. ff. de legatis secundo sic in hoc casu dies ponitur in fauorem ecclesie, cui si fuisset constructa, simpliciter legasset, & non in diem.

54 LEGATVM factum ad eorum usum, si potest de iure, & de facto impleri, non potest conuerteri in alium usum. ca. nos. de testa. & Petr. de Peru. vbi supra. Et si per legatarium non impletur tale legatum, reddit ad hæredem capitulum cum dilecti. de don. nisi in legatis ad pias causas: vel interueniat dispensatio eius, qui potest. Quod si ille usus potest de iure impleri, sed non de facto, ut propter bella, vel quia deest pecunia, vel aliter: tunc potest fieri commutatio autoritate superioris, etiam si in testamento sit clausula, quod non possit in alium usum conuerteri: quia testatoris voluntas debet interpretari secundum ius commune, ut res magis valeat, quam pereat. c. abbate. de verb. signi. Si autem possit impleri de facto, & non de iure, & tunc, aut hoc est ad aliquem illicitum, vel inhonestum finem, & sic legatum est inutile: ut si legauit mille ad faciendum duella, quæ prohibentur. c. monomachia. 2. quæst. 3. & tunc non fiet commutatio arg. in his quæ not. in gloss. in l. i. ff. de condit. insti. Vel fieri non potest, non quia inhonestum sit, sed tantum quia ius prohibet & tunc fiet conuersio in alium usum licitum, & honestum. Et sic intellige dict. capitulum. nos. in verbo, non potest impleri, scilicet de iure. Illud enim tantum possumus, quod de iure possumus.

55 COMMUTARE huiusmodi legatum quando non adest causa, & potest de iure, & facto impleri, ad solum Pa-

pam

pam spectat. cap. quia contingit. de re lig. domi. in cle. sed existente causa, potest etiam Episcopus diocesanus, nisi testator aliter prouideret quid faciendum esset de legato, vltu non impleto, secundum Bart. in l. liberto. ff. de an. le. & hæc est veritas, licet quidam aliter dicant. Facit quod no. do. Anto. in ca. verum. de conditio. appel. & Bart. in l. fin. ff. de oper. pub. Et quando fit talis commutatio ex causa rationabili, vel quia non potest impleri de iure, vel facto, requiritur consensus hæredis grauari, & ecclesiæ, cui fit legatum secundum Petr. de Peru. supra. Et ita loquitur lex, legatū. ff. de usufruct. leg. Et pariformiter dic quodcumque ex causa legitima commutatio fieri debet.

⁵⁶ Si dubitatur an causa sit legitima vel hæres, & ecclesiæ non consentiant, aut consentiente ecclesiæ cui legatur, contradicat hæres, secundum Petr. de Peru. supra. Episcopus nihilominus poterit commutare sol. C. de nup. lib. 1. quia fauebit ecclesiæ legatarie. Iste casus est in l. legatum ciuitati. ff. de usufruct. leg. Fallit hoc in legato pro monasterio construendo, quod sine consensu hæredis non potest commutari: nisi fuerit negligens hæres, quia tunc sine eius consensu Episcopus poterit elapso termino, de quo in d. cap. nos quidem.

⁵⁷ Tam iudex secularis, quam ecclesiasticus potest compellere, vt legata soluantur, & ad pias causas, secundum Panormitanum. in dicto capit. nos. quando sunt facta non certæ personæ, vel si certæ personæ, est tamen talis, quæ non potest petere in iudicio, vt sunt fratres minores. Secus si non ad pias causas sit legatum, & ad certam personam factum, quia tunc solum ad instantiam partis compellet. Et non parte non instanti.

⁵⁸ Quando testator præuidit de executore in legato ad pias causas, Episcopus non potest se intromittere, secundum Panormitanum. in capitu. si hæres. de testa. nisi propter negli-

gentiam executionis, eo modo, quo supra dictum est, verb. Executor. §. 9. 10. 11. In casu autem quo non prouiderit, tunc in legatis pro redemptione captiuorum, & pro alimonijs pauperum, prouidebit Episcopus. l. nulli. C. de episco. & cleri. in alijs autem hæres. in d. c. si hæres. Nisi sit negligens, vt supra, Executor. §. 11. Faciunt ad hoc. c. tua. & d. cap. nos quidem. de testamen.

⁵⁹ LEGATVM factum pro constructione hospitalis pauperum, in quo ponatur rector ad arbitrium certi prelati, secundum Lap. ab in cle. contingit. de relig. do. vt refert Ant. in dicto cap. nos quidem. potest hæres de licentia Episcopi commutare in ædificatione monasterij religiosorum, etiam contra dicente illo prelato: quia qui melius facit, non aliud, sed idem facit. ca. peruenit. el. 2. de iureiurand. Vide aliquid circa hanc materiam, verb. executor. ver. hæres verb. testamentum. Ex hoc consuluit Ioan. And. quod consilium tenet in materia fauorabili tantum, & non odiosa, & præsertim animæ, in qua fit plena interpretatio, ca. cum dilecti de dona.

LEGATVS.

LEGATVS est, cui prouincia regenda committitur. ca. 1. & c. legatos. de offic. lega. in 6. & ordinarius in prouincia sibi taxata, eod. tit. cap. 2. Nec se esse legatum asserenti creditur, nisi per scriptum probauerit, & de Apostolico mandato fidem fecerit. 63. d. c. leu. & secundum Pan. in c. sicut nobis. de senten. excom. Si cardinalis dicat, quod Papa commisit sibi aliquid, tendens in præiudicium alterius, viuz vocis oraculo non creditur, nisi aliter probet, & si vult probare se perdidisse literas suæ legationis, non auditur capi. cam in iure. de offi. deleg. Alias si est honestus, & notus, potest ei credi. cap. nobilissimus, 97. d.

⁶⁰ LEGATORVM alij sunt nati, quia ex sua dignitate hoc habent, vt Archiepiscopus Cantuarien. de offi. leg. c. 1. Alij sunt de latere, vt qui decuria Pa-

præmittuntur, & hodie sunt tantum cardinales. secundum Pa. in c. 1. eod. tit. Alij sunt ex commissione, vt in c. volentes. eod. tit. quibus à Papa aliquid committitur in aliqua prouincia.

³ LEGATVS, qui dicuntur nati, non habent iurisdictionem contra exemptos. in d. c. 1. non possunt absoluere pro iniectione manuum violenta in clericum in sua prouincia, nec in aliena, nec subditum, nec extraneum: secundum Panor. in c. pen. de offic. leg. Et intellige de iniectione, à quo Episcopus non potest absoluere, secundum eundem Panor. ibi, quia sunt perpetui: nisi quando quis specialiter haberet à Papa.

⁴ LEGATVS ex commissione, qui dicuntur legati ratione personarum, à tali iniectione possunt absoluere subditos existentes in prouincia, & extraneos in sua prouincia delinquentes, & existentes: suos verò subditos extra prouinciam suam non possunt absoluere, secundum vnam opinionem: sed secundum Gem. in c. 1. eod. tit. lib. 6. possunt. Quidam glossant de licentia iudicis illius loci, quod posset habere veritatem, quando requireret publicam, & contentiosam iurisdictionem. Suos etiam subditos, & in sua prouincia, qui extra prouinciam iniecerunt manus, secundum meliorem opinionem potest absoluere: licet quidam dicant quod non: vt Host. extraneos vero aliunde venientes tales legati non possunt absoluere. Et hæc veriora magis videntur.

⁵ LEGATVS de latere possunt omnia prædicta secundum communiter doctores. in d. c. pen. & etiam in enormi: secundum Arch. in c. 1. de offic. leg. in 6. nisi in præsentia Papæ. & quando ante regressum sunt reuocati: secundum Panor. in d. c. pen. quid autem possint vide in c. legatos. de offic. leg. & gloss. in c. quod translationem. de offic. leg. & in multis alijs. c. ibi, in 6. sed attendenda sunt eorum litteræ, nam de iure non fit extensio ad alias excommunicationes Papales.

⁶ LEGATVS non potest delegati pro-

cessum impedire, nec eius sententiam irritare. in c. studuisti. eod. tit. nec ab soluere excommunicatos à Papa, vel eius delegato. in d. c. studuisti. potest tamen excommunicatum à se in sua prouincia absoluere extra suam prouinciam existens: secundum Innocen. in foro penitentiarum, si non est reuocatus, non autem in foro contentioso, nisi reuertatur in prouinciam. Nou quod egrediendo animo non reuertendi, expirat eius legatio: ideo etiam sic reuertendo non posset, secus si animo reuertendi egressus fuerat, si reuertatur, potest.

⁷ LEGATVS impediens, vel nuncios apostolicos, ne exerceant sua officia, ipso facto sunt excommunicati, & reuocati, & regna, & loca eorum sunt interdicta tandiu, quoad eorum domini in contumacia persistant. c. super gentes. de offic. leg. lib. 6. supra, Excommunicatio 72.

⁸ LEGATVS quantumcunque plenam legationem obtineat, ex hoc non habet potestatem conferendi beneficia, nisi ei specialiter sit concessum: vel nisi sit cardinalis. c. officij. eodem tit. lib. 6. & si ecclesia habet patronum laicum, non potest per legatum conferri, nisi ei, quem præsentat patronus, etiam si patronus sit clericus, & habeat ius patronatus ratione sui patrimonij. c. cum dilectus. de iure pat. Secus quando ratione Ecclesiæ est patronus. Facit cap. dilectus. de offic. leg. & gloss. ibi, quia potest quod maius, scilicet ipsas ecclesias conferre non requisito Episcopo. in dicto capitulo, dilectus.

⁹ RESERVATIONES quorūcumque beneficiorum à quocunque legato factę autoritatis sue legationis, vel ab executoribus per eum deputatis, & decreta, & denuntiationes, & processus, finita legatione, vigore carent. c. præfati. eod. tit. lib. 6. Potest confirmare, legatus de latere electiones Episcoporum, Archiepiscoporum, & exemptorum de iure communi. cap. si abbatem. de elect. lib. 6. nisi in contrarium sint eorum priuilegia. Secus in

in alijs legatis. Non tamen potest, etiam quod sit cardinalis, se intromittere de his, quæ specialiter referuntur Papæ, nisi ei in iure concedantur, vel ex mandato, aut consuetudine habeat. c. nisi de of. leg. Essent tamen semper videndæ eorum commissiones, quas à Papa habent specialiter.

²⁰ **Q**UOMODO eorum constitutiones, & iurisdictio durent, vide in c. nemi ni. eod. titu. & c. si. & Ioan. And. in c. fin. de off. archid. & quomodo finitur legatio. c. de causis. de offi. delega. & in dicto cap. legatos. c. nouit. eod. titu. Quomodo delegatus possit delegare, & non, supra, Delegatus. §. 1. 6. 7. Legatio secundum Ioann. And. finitur quatuor modis, scilicet, tempore, reuocatione, egressione, & morte. Tab. ver. legatus. §. ult.

LEGITIMVS.

¹ **L**EGITIMI filij dicuntur: secundum Ray. qui ex legitimo, vel reputato legitimo matrimonio nati sunt: etiam si alter coniugum contraxit cum aliquo, quem nesciebat habere uxorem, & hoc facit in facie ecclesiæ: talis ex eis natus reputatur legitimus: secus si clandestinè contraxissent vel si scientes ambo impedimentum, publicè contraxerunt. de clandest. despon. c. cum inhibito. super. ver. filius §. 2. consentit Sanct. Thom. & Petrus de palu.

³ **L**EGITIMI efficiuntur filij per sequens matrimonium, supra, ver. filius. §. 1. per specialem indulgentiam Papæ, qui quando simpliciter legitimar, fit legitimus quod ad dignitates, & alia: secundum Hostiens. & Petrum de palud. Facit capitul. per venerabilem. eodem tit. Per Episcopum etiam quod ad posse recipere ordines minores, & habere beneficium ubicunquè sine cura, & quod ad successionem bonorum, & actus legitimos seculares in terris ecclesiæ temporaliter subiectis, & in alijs etiam, quantum ad ea, per quæ alteri non fieret præiudicium. In terris autem Papæ non subiectis temporaliter, non valet legitimatio eius, quod ad successionem ab intesta-

to, per Papam, vel Episcopum facta secundum Innocent. & Bar. in d. cap. per venerabilem. quia alteri fit præiudicium, nisi ex magna causa: secundum Panorm. in capitul. per venerabilem. qui fil. sint legitimi. Per leges etiam seculares: quia legitimatur multis modis: ut si efficitur curialis Imperatoris patre offerente, vel si pater offerat curiæ ciuitatis. Si pater decedens in testamento nominet legitimum hæredem. Thom. 4. sentent. d. 41. a. 1. quol. 2. ad. 3. vide Tabu. ver. legitimus. §. 1. & Sil. ibidem. q. 1. quoniam alij modi sunt, per quos legitimantur.

³ **P**ER Imperatorem etiam quis potest legitimari. Not. quod Imperator non potest legitimare sicut Papa, incipiendo à radice matrimonij de iure. per c. tuam. de ord. cognit. nec per rescriptum in spiritualibus. In temporalibus potest in terris sibi mediatis, vel immediatè subiectis, & alij reges. Sed domini, qui recognoscunt Imperatorem in dominum, de iure non possunt legitimare: quia legitimatio, & famæ restitutio, & similia referuari videntur proprio solo. Secus quando non recognoscunt superiores: quia tunc possunt principes legitimare. In terris autem ecclesiæ non possunt.

⁴ **L**EGITIMATIO, vel emancipatio filij non potest fieri quod ad certum actum, & non quod ad alios: secundum cōmuniorem opinionem, quā sequitur Bal. quantum ad legitimatorem. in l. senium. c. qui test. face. pos. quia libertas est indiuisibilis. l. 1. §. 1. cap. de lati. libe. toll. Secus quando proceditur per viam dispensationis. Ideo Cepol. in suis cautelis docet cautelam patribus habentibus filios legitimos, & spurios, quos vellent legitimos fieri: sed non succedere pariter cum legitimis, quod procedant per viam dispensationis, ut certo modo possint succedere, & hæc dispensatio non est propriè legitimatio, & hoc potest facere, qui potest legitimare.

⁵ **A**D veram legitimatorem quatuor

C 4 requi-